

HET NIEUWS VAN TOEN

familiae de nostris

APRIL 2023

www.twa2.nl

EDITIE 15

Sophia van Rheineck

Sophie van Salm, gravin van Bentheim

ROLAND DE JONG

Sophia van Rheineck is mijn directe voorouder (28 generaties.) Zij werd ongeveer 1115 in Rheineck geboren en overleed op 26 september 1176 (op de leeftijd van ~61) tijdens een bedevaart in Jeruzalem.

Sophia is de dochter van Otto van Rheineck, graaf van Bentheim (ca. 1080-1150) en Geertruid van Nordheim (ca. 1091-1151). Sophia van Rheineck trouwde tussen 1130 en 1135 (waarschijnlijk in 1131) met Dirk VI, graaf van Holland (ca. 1114-1157). Uit dit huwelijk werden 5 zoons en 4 dochters geboren, van wie ten minste 2 dochters en 1 zoon jong zijn overleden.

Dirk en Sophia kregen de volgende kinderen:

1. Dirk, bekend als "de Pelgrim" (Peregrinus) geboren in ongeveer 1138 en in 1151, op twaalfjarige leeftijd begraven in Egmond
2. Floris III (c. 1140 – 1 augustus 1190 in Antiochië), die zijn vader opvolgde als graaf van Holland in 1157
3. Otto (ca. 1140/1145 – 1208 of later), die de bezittingen van zijn moeder erfde en graaf van Bentheim werd
4. Boudewijn (ca. 1149 – 30 april 1196), provoost van St. Maria in Utrecht en later, op 29 jarige leeftijd, bisschop van Utrecht van 1178 tot aan zijn dood
5. Dirk (ca. 1152 – 28 augustus 1197 in Padua), die in 1197 de eenendertigste bisschop van Utrecht werd, maar in hetzelfde jaar stierf in Padua, waar hij werd begraven
6. Sophia, die in 1186 abdis werd van de abdij van Rijnsburg, overleden na 1202
7. Hadewig (overleden in Rijnsburg 28 augustus 1167), non in Rijnsburg
8. Gertrude (geboren omstreeks 1155,) stierf op jeugdige leeftijd.
9. Petronilla (geboren omstreeks 1157,) overleden op jeugdige leeftijd

Naar alle waarschijnlijkheid was het huwelijk tussen graaf Dirk en Sophia in belangrijke mate een strategische alliantie: zo kon Dirk meer invloed krijgen in het Sticht tegen de bisschop van Utrecht.

Sophia heeft weinig sporen nagelaten. Wel bekend is dat zij samen met haar echtgenoot optrad als patroon van de kloosters Egmond en Rijnsburg. Ter ere van de wijding van de nieuwe kerk van Egmond gaven Dirk en Sophia zes hoeves aan de abdij om de verlichting van de kerk te bekostigen.

Dat Sophia zeer vroom was, blijkt uit het feit dat zij niet minder dan drie keer de reis naar Jeruzalem maakte. De eerste met Dirk VI in 1138 en daarnaast ook nog een keer op bedevaart, na de dood van haar echtgenoot ging ze in 1157 naar Santiago de Compostella in Spanje.

Zeker één van de tochten naar Jeruzalem (die in 1138) maakten Sophia en haar echtgenoot samen; hun zoon Dirk werd onderweg geboren, aan welk feit hij de bijnaam 'de pelgrim' dankt.

In 1150 erfde Sophie het graafschap Bentheim van haar broer Otto II. Haar rechten werden verdedigd door haar moeder, die optrad als haar regent in Bentheim. Sophie claimde met succes Bentheim en maakte haar echtgenote van rechtswege mederegent (jure uxoris.)

Op de terugweg van de pelgrimsreis naar Santiago (in 1157) werd Sophia door tussenkomst van de heilige Adalbert gered toen haar gezelschap werd aangevallen door rovers.

In 1173 maakte ze haar laatste reis naar Jeruzalem met een van haar zoons, Otto graaf van Coevorden. Van deze reis keerde zij nooit meer terug – ze stierf in het St. Mary's ziekenhuis van de Duitse Orde in Jeruzalem.

afbeelding: Burg Rheineck

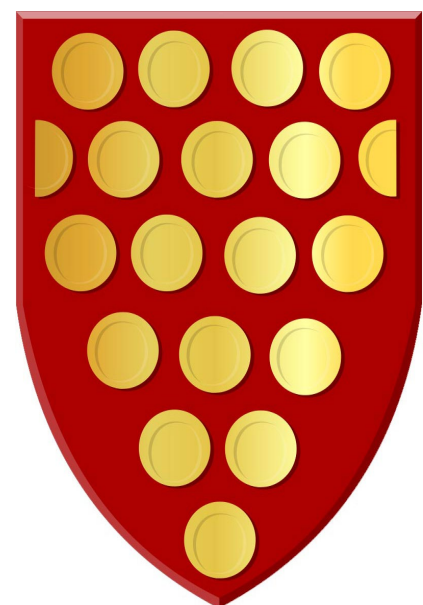
In de elfde eeuw is de burcht door de paltsgraven van de Rijn gebouwd. Otto I van Salm (rond 1080-1150) noemt zich als eerste in de twaalfde eeuw graaf van Rheineck. De burcht werd in 1151 verwoest door een halfbroer van keizer Koenraad III, maar de aartsbisschop van Keulen nam het gebied in bezit. De burcht werd in 1164 herbouwd.

Ze werd in Jeruzalem in de kerk begraven.

In de Rijkskroniek, zie pagina 2, omschrijft Melis Stoke haar:

*Sophie die edele gravinne,
Die heilich was ende wijs van sinne*

Haar zoon Otto volgde haar op in Bentheim, als Otto I.

Afbeelding: Wapen van de graven van Bentheim. 17 hele gouden knopen en twee halven op een rode achtergrond

Humbert de Savoie

Boven: Humbert II (ca. 1072 - Moûtiers, 14 oktober 1103), bijg. de Sterke of de Dikke, was de zesde graaf van Savoye.

ROLAND DE JONG

Humbert II (in Italiaans Umberto) is een directe voorouder van Hendrikje Luinge (32 generaties.) Dat geldt voor ongeveer 2.147.483.648 mensen. Dus heel bijzonder is dat niet.

Zijn vader (en voorganger) was Amadeus II (in Italiaans Amadee) van Savoye (1048-1080) en zijn moeder Johanna van Genève (1050-1095.)

Humbert was getrouwd met Gisella of Giselda dochter van graaf Willem I van Bourgondië, zoals wordt bevestigd in een brief van Gisella's broer, de toekomstige paus Calixtus II. Het paar kreeg 7 kinderen.

Amedeo, Guglielmo, Rinaldo, Umberto, Adelaide, Guido en Agnese.

Humbert, nog een kind (ongeveer 8 jaar), volgde Amedeus II op in zijn titels, als Umberto II, onder het regentschap van zijn grootmoeder Adelaide van Susa. (Turijn, 1016 – Canischio, 19 december 1091.)

Na de dood van zijn grootmoeder had Humbert bezittingen in Savoye, het graafschap Aosta en, in het markgraafschap Turijn, de Susa-vallei.

Humbert stierf in 1103 op 14 oktober en hij werd begraven in de kathedraal van Moûtiers, in Savoye. Amedeus, zijn oudste zoon, volgde hem op als Amedeus III, onder de voogdij van graaf Aimone van Genève, die het regentschap had totdat Amedeo meerderjarig werd.

Gissela trouwde na Humberto's dood met Reinier van Monferrato, markgraaf.

Wiebe Sjoerds Grovestins

Wiebe Sjoerds Grovestins, in 1472 de voornaamste man van Engelum. Vanwege zijn geschoren hoofd werd hij Scherrene Wijbe genoemd.

Wijbe is directe familie van Ynse de Jong (17 generaties.)

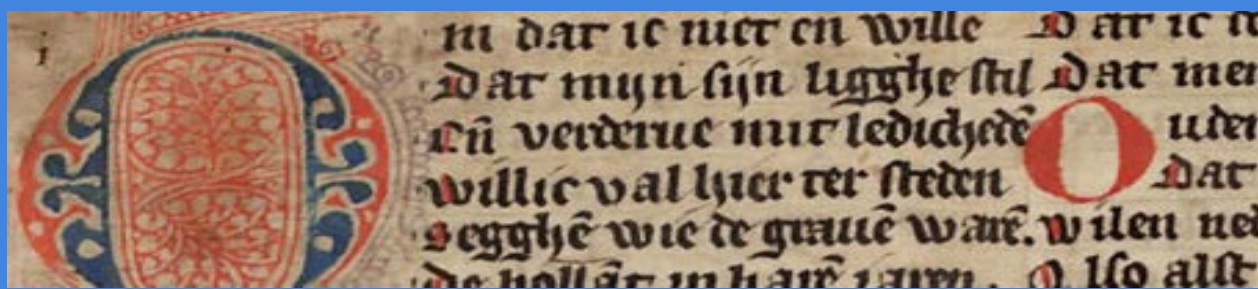
*Vibinsa Groustius, radendi verticis author
Hoc habitu, hoc vultu, dum superesset, erat,
Ut nocuit multis, multis sic profuit idem,
Nec voluit pravus, nec bonus esse nimis*

Vertaling: Wybe van Grovestins, die het eerst zijn kruin liet scheren, zag er bij zijn leven zo uit; wanneer hij ook velen kwaad gedaan heeft, dit kwam anderen ten goede; hij wilde niet al te slecht noch ook al te goed zijn.

De leus van Wijbe: 'Neat te goed, neat te tjoed'

Wiebe Sjoerds Grovestins alias 'Scherrene Wijbe', schilderij uit 1472

DE RIJMKRONIEK VAN MELIS STOKE

De Rijkskroniek van Holland is een belangrijke bron voor de geschiedenis van Holland in de tweede helft van de 13e en het begin van de 14e eeuw. Voor het graafschap was dit een veelbewogen periode, gekenmerkt door onder meer de gewelddadige dood van graaf Floris V in 1296 en de overgang van het Hollandse naar het Henegouwse huis eind 1299.

Deze gebeurtenissen werden gevolgd door jaren van interne strijd en een oorlog met Vlaanderen, die op 10 augustus 1304 culmineerde in de zeeslag op de Gouwe. Bovendien is de kroniek, als een van de vroegste historiografische werken in het Nederlands, een belangrijk studieobject voor medioneerlandici.

De Rijkskroniek, zoals die is overgeleverd, ontstond in enkele opeenvolgende stadia. In 1280-1282 schreef een anonieme auteur,

werkzaam aan het hof van graaf Floris V, een berijmde kroniek over de vroegste geschiedenis van Holland tot het jaar 1205.

In 1301-1302 en in of kort na 1305 vervaardigde Melis Stoke, klerk van de graven Jan II en Willem III, een vervolg op die eerste kroniek, waarin hij op kleurrijke en betrokken wijze verslag doet van de gebeurtenissen die zijn voorgevallen sedert 1205.

De zo ontstane Rijkskroniek werd nog weer later door Stoke omgewerkt tot een herziene versie. Melis Stoke werd vermoedelijk in Zeeland geboren, in 1235. Hij is rond 1305 gestorven. Hij schreef vanaf 1290 in het Middelnederlands een kroniek op rijm over het graafschap Holland. Een van zijn werken, een van de eerste boeken in het Nederlands, heet Rijkskroniek.

Stoke baseerde zich op geschreven bronnen, getuigenverklaringen en eigen waarnemingen. Onder hedendaagse historici staat hij echter niet bekend om zijn historische betrouwbaarheid.

Stoke was een klerk in dienst van Floris V (de moord op Floris V beschrijft hij ook.) Mogelijk was hij een monnik, omdat de lees- en schrijfkunst destijds hoofdzakelijk in kloosters werd onderwezen. Het is bekend dat hij enige tijd in dienst was van de stad Dordrecht.

Uit de Rijkskroniek:

*Sophie die edele gravinne,
Die heilich was ende wijs van sinne,
Hadde van haren man i v sonen,
Entie oudste, Florens die gonen,
Quam dat graefscap aen.
Hier na doe ic u te verstaen,
Wie die andre broedren waren
Ende hoe si hebben ghevaren.*

ROLAND DE JONG (OP BASIS VAN AFBEELDING W. EEKHOFF 1845)

ONTSTAAN LEEUWARDEN

Boven: Kaart met de ligging van Oldehove, Nijehove (ook Oud-Leeuwarden genoemd) en Hoek aan de Middelzee zo rond 1200.

Op de kaart staan enkele gebouwen aangegeven, zoals de Kerk van de Oldehove, de Kerk van Nijehove en het Cammingahuis.

Leeuwarden is ontstaan uit een drietal terpen aan de oever van de Middelzee. Terpen zijn kunstmatig opgeworpen heuvels waarop gebouwd werd om de voeten droog te houden. Vóór het jaar 1000 woonden hier al mensen en vanaf de tiende eeuw begonnen deze agrarische bewoners handel te drijven. De ligging aan de Middelzee was hiervoor ideaal: de contacten strekten zich tot in Rusland uit!

De naam Leeuwarden duikt voor het eerst op in een schenkingsakte uit de 8e eeuw. In dit document van de abdij van Fulda spreekt men van villa Lintarwde.

Oldehove en had in het midden van de twaalfde eeuw al een kerk, gewijd aan de heilige Vitus. In akten uit de veertiende eeuw komt de Sint-Vituskerk van Oldehove voor onder de naam Liewardensis. van de twaalfde eeuw al een kerk, gewijd aan de heilige Vitus. In akten uit de veertiende eeuw komt de Sint-Vituskerk van Oldehove voor onder de naam Liewardensis.

In Oldehove stond de oudste parochiekerk van Leeuwarden. Vandaar dat Oud-Leeuwarden ook wel Nijehove werd genoemd, vanwege de nieuwere kerk. Oud-Leeuwarden, oftewel Nijehove, werd al in 1285 in een Duitse handelsakte aangeduid als stad.

Hoek was de kleinste van deze nederzettingen en was deels eigendom van de adellijke familie Cammingha. Zij hadden hier een stins staan en hadden er tevens een kerk gesticht.

Er zijn zes oorkondes bewaard gebleven over het ontstaan van de stad Leeuwarden, waarvan twee over de vereniging van Leeuwarden gaan die op 21 januari 1435 plaatsvond. Negen jaar eerder was er al een officieel besluit tot samenvoeging. Voordat Oud-Leeuwarden werd samengevoegd met Oldehove en Hoek had het al stadsgrachten.

In 1435, hetzelfde jaar dat Oldehove, Nijehove en Hoek samengevoegd werden tot één stad, Leeuwarden, kreeg Leeuwarden stadsrechten.

De oude kerk van de Oldehove, omstreeks 1500

WIE? ROLAND DE JONG

In een aflevering van **WIE?** ga ik op zoek naar een willekeurig persoon uit een van mijn stambomen over wie ik weinig informatie heb. In deze aflevering ga ik op zoek naar: **GERRYT GERRYTS.**

De informatie uit mijn stamboom is dat hij geboren is in Ternaard, dat zijn dochter Grytje op 13 april 1716 wordt geboren. En dat hij in het huwelijk treedt met Sioukjen Jans, hetgeen bevestigd wordt te Wierum op 21 juni 1716, door de Hervormde Gemeente Ternaard.

In eerste instantie doet het vreemd aan dat de dochter voor het huwelijk is geboren. Genoeg dus om verder uit te zoeken.

De stamreeks van Gerryt loopt van Ynse de Jong via Antje de Graaf, Ynske Brunia, Willem Kornelis Brunia, Kornelis Gerrits Brunia, Gerrit Joostes, Grytie Gerryts tot aan Gerryt Gerryts.

Gerrijt Gerryts tot Ternaard en Sioukjen Jans van Bolsward na geligte Att: tot Bolsward getrouwt den 21 Junij

Afbeelding: Gerrijt Gerryts tot Ternaard en Sioukjen Jans van Bolsward na geligte Att: tot Bolsward getrouwt den 21. Junij 1716. Trouwregister Hervormde gemeente Ternaard, aktenummer 268

Tussen 1680 en 1780 vind ik in Friesland 674 Gerryt Gerryts (diverse schrijfwijzen.) In Ternaard vind ik 2 vermeldingen uit de periode. De eerste is het huwelijk op 21 juni 1716, de tweede van een doop van een Jan op 8 augustus 1717, vader is Gerrijt Gerryts. Er wordt bij de doop geen naam van de moeder genoemd.

In Bolsward zijn er 59 vermeldingen. Een ervan is 21 juni 1716, Ondertrouwregister Gerecht Bolsward, bruidegom Gerrit Gerrits, wonende te Ternaard en bruid Sjouwkien Jans, wonende te

Bolsward.

Daarnaast ook de vermelding 21 juni 1716, Trouwregister Hervormde gemeente Bolsward met hun namen en de opmerking getrouwd te Bolsward.

Op de moedersnaam vind ik in de archieven geen verder nuttige aanwijzingen.

Ik heb de hele stamreeks nagelopen en tot aan Grytje Gerryts, wonende te Ternaard, klopt deze. Alleen voor de link met haar ouders kan ik geen bewijs vinden.

Op 21 mei 1752 te Ternaard trouwen Joost Jans, wonende te Ternaard met Grytje Gerryts, wonende te Ternaard. Westdongeradeel, archief 28, inventaris-nummer 0762, 21 mei 1752, Trouwregister Hervormde gemeente Ternaard.

Mijn zoektocht eindigt hier, ik ga ervan uit dat Gerryt Gerryts **niet** de vader van Grytje Gerryts is, omdat daar geen aanwijzingen voor zijn en zij gedoopt is voor het huwelijk van Gerryt en Sioukjen.

Oud Leeuwarden

De Boterhoek, een wijk die negatief bekend stond vanwege het sociale milieu.

Aaltje Johannes Stolz

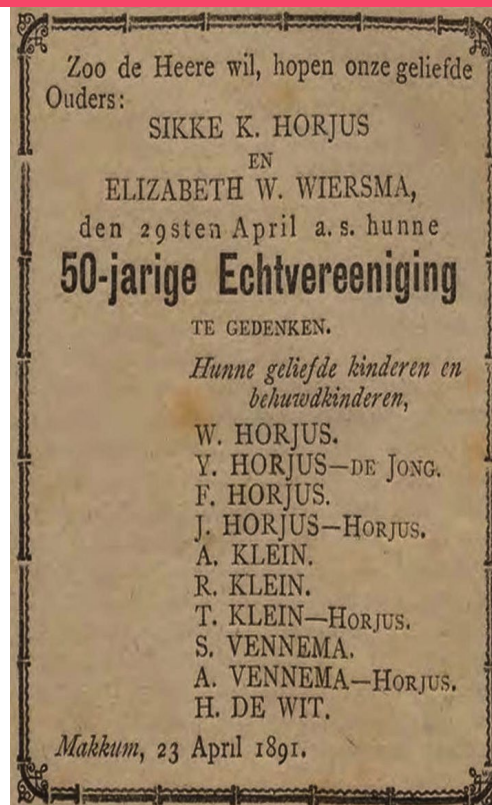

In Sneuper van december 1990, verscheen een zwart-wit foto van een getekend en gekleurd portret van Aaltje Johannes Stoltz, geboren op 5 juni 1809 te Stiens. Dit staat op het originele portret geschreven. Tevens staat hierbij vermeld: Uitgetekend te Hallum, den 30 oktober, zijnde toen 11 jaren, 5 maanden, 3 weken en 5 dagen. Dochter van Johannes Samuels Stoltz en Aantje Pieters Sipma, wonende te Hallum.

Aaltje is gekleed in de toen geldende dracht voor deze streek. In deze tijd is het nauwelijks voor te stellen dat een 11-jarig meisje zo gekleed zou gaan. Aaltje Johannes Stoltz huwde op 14 mei 1836 te Ternaard met Yme Houkes Bergmans, geboren te Holwerd op 17 oktober 1806 en overleden te Holwerd op 24 maart 1858.

Aaltje is overleden te Holwerd op 10 december 1857.

Het portret was ten tijde van het artikel in het bezit van mevrouw Ynske de Jager (nicht van mijn vader Ynse de Jong) in Bellflower, California.

Advertentie

Aankondiging 50 jarige huwelijk van Sikke Horjus en Elizabeth Wiersma op 29 april 1891, de grootouders van Arend Horjus, in de Bazuin.

Aaltje is de overgrootmoeder van Ynse de Jong. Aaltje werd op 5 juni 1809 in Stiens geboren, zoals blijkt uit de akte opgemaakt door de Vredesrechter van Hallum, ten behoeve van haar huwelijk met Yme Houkes Bergmans, op 14 mei 1836 in Ternaard.

Akte van bekendheid opgemaakt door de Heer Vrederechter van Hallum op den zesentwintigsten April een duizend achthonderd zes en dertig ten instantie van Aaltje Johannes Stolz, naaister, wonende te Hallum. 1 Johannes Samuels Stolz, schoenmaker te Hallum 2 Antje Pieters Sipma huisvrouw van de vorige getuige zonder afzonderlijk bedrijf 3 Willem Halma rentenier aldaar 4 Gerrit Keimpes van der Meulen molenaar aldaar 5 Dirk Eeltjes van Loon arbeider te Marrum 6 Sipke Jukes Schilstra wagenmaker te Hallum 7 ...Hotzes Wielinga winkelier aldaar En hebben getuigen mij verklaard en verzekerd dat de requirante genaamd Aaltje Johannes Stolz geboren is te Stiens op den vijfden Juny een duizend acht honderd en negen uit het wettig huwelijk van de twee eerste getuigen in deze.

Na hun huwelijk gaan ze in Holwerd wonen, waar Yme onder andere herbergier was. Ze woonden in husnummer 97. Het echtpaar is doopsgezind en Aaltje wordt 28 april 1844 in Holwerd op de Belijdenis gedoopt.

Het echtpaar krijgt 9 kinderen:
 Johannes Bergmans 1837 - 1887
 Richtje Bergmans 1838 - 1924
 Antje Ymes Bergmans 1839 - 1916
 Menke Bergmans 1840 - 1899
 Hemke Bergmans 1842 - 1842
 Jan Bergmans 1845 - 1925
 Hemke Bergmans 1846 - 1921
 Sietske Ymes Bergmans 1849 - 1919
 Klaas Bergmans 1852 - 1852

Op 10 december 1857 overlijdt Aaltje, 48 jaar oud, in Holwerd, tegen negen uur 's avonds in het huisnummer 97.

Bij haar nalatenschap behoorde onroerendgoed.

